

Ergenlerin Tercih Ettiği Kitaplarda Yer Alan Başkahramanların Mesleklerinin İncelenmesi

Mine Begümhan ALABAY¹ 2. Süleyman Barbaros YALÇIN²

¹ Arş. Gör., Ufuk Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bilim Dalı, Ankara, Türkiye
(Sorumlu Yazar/Corresponding Author)

² Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bilim Dalı, Konya, Türkiye

Makale Bilgileri

ÖZ

Makale Geçmişi

Geliş: 05.02.2021
Kabul: 07.03.2021
Yayın: 31.03.2021

Anahtar Kelimeler:

Yaşam boyu öğrenme, Birleştirilmiş teknoloji kabul ve kullanım modeli, Teknoloji kabul modeli, Öğretmenler, Youtube'un eğitsel amaçlı kabulü.

Edebiyat gibi toplumsallaşma araçları bireyin kimlik gelişimi üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Toplumsallaşma araçlarını gözlemleyen birey kendisine uygun gördüğü rolleri model alır. Bu rollerin yansıtıldığı ve temsil edildiği ortamlardan birisi de kitaplardır. Bu doğrultuda araştırmanın amacı, ergenlerin tercih ettiği romanların başkahramanlarının meslek seçimlerinin incelenmesidir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olan fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini Konya ilinde, 15-18 yaş aralığındaki ergenler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini 2018-2019 Eğitim Öğretim yılında Konya'nın merkez ilçeleri olan Karatay, Meram ve Selçuklu 'da bulunan üç okuldaki lise öğrencileridir. Araştırmada inceleme yapılacak kitaplar, 9,10,11,12. sınıf öğrencilere, en son okudukları beş kitabın isimlerinin sorulduğu bir form kullanılarak belirlenmiştir. Veriler doküman analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. Daha sonra kelime ve kelime grubu kodlama şekli kullanılarak ana tema ve alt temalar oluşturulmuştur. Kitaplarda yer alan başkahraman sayısı 75 olarak belirlenirken, bu sayının 51'ini erkekler, 24'ünü ise kadınlar oluşturmaktadır. İncelemeye dâhil edilen kadın başrol kahramanların %58,3'ü herhangi bir meslekte çalışmıyor olarak gösterilirken, erkek kahramanların ise %7,8'i herhangi bir meslekte çalışmamaktadır. Elde edilmiş sayısal veriler bize bazı bilgiler sunmasının yanı sıra kahramanların meslek seçimleri istihdam oranları dikkat çekmektedir.

Examination of Protagonists' Professions in Books Preferred by Adolescents

Article Info

ABSTRACT

Article History

Received: 05.02.2021
Accepted: 07.03.2021
Published: 31.03.2021

Keywords:

Jobs, Youth books, Qualitative research, Document analysis, Puberty

Socialization tools such as literature have an important effect on the identity development of the individual. The individual, who observes the means of socialization, takes the roles he sees fit as a model. Books are one of the environments in which these roles are reflected and represented. In this respect, the aim of the research is to examine the profession choices of the protagonists of the novels preferred by adolescents. The phenomenology design, one of the qualitative research methods, was used in the study. The population of the study consists of adolescents between the ages of 15-18 in Konya. The sample of the study is high school students from three schools in the central districts of Konya, Karatay, Meram and Selçuklu, in the 2018-2019 academic year. Books to be examined in research, 9,10,11,12. The grade was determined using a form that asked students for the names of their last five books they read. The data were analyzed by document analysis method. Then, the main theme and sub-themes were formed by using the word and word group coding style. While the number of protagonists in the books is determined as 75, 51 of this number are men and 24 are women. While 58.3% of the female protagonists included in the study are shown not to work in any profession, 7.8% of the male heroes do not work in any profession. In addition to providing some information, the obtained numerical data draw attention to the career choices and employment rates of heroes.

Atf/Citation: Alabay, MB. Yalçın, SB. (2021) Ergenlerin Tercih Ettiği Kitaplarda Yer Alan Başkahramanların Mesleklerinin İncelenmesi, *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 90-100.

"This article is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) (CC BY-NC 4.0)"

GİRİŞ

Ergenlik döneminden “yeniden doğuş” “insan yavrusunun, toplumun bir bireyi olacak şekilde uygarlaşma dönemi” “ikinci doğum” “fırtına ve stres dönemi” “çelişkiler dönemi” , “yeniden yapılanma” olarak bahsedildiği görülmektedir. Bu dönem bireyin kim olduğu, yaşamda nasıl bir yol izleyeceği konusunda yanıtlar aradığı zaman olmasının yanı sıra kimliğin (ulusal, kültürel, grup, cinsel, mesleki, kişisel vb. kimlik başlıkları) şekillendiği dönem olmakla birlikte ergenler için karmaşık ve zor bir süreçtir (Küçükyaşıcı, 2008).

İçerisinde var olduğumuz dönem özellikleri değerlendirildiğinde hızlı iletişim çağı olarak nitelendirilebileceğimiz bir dönemdeyiz. Hızlı iletişim çağı olarak adlandırabileceğimiz bu dönemin getirmiş olduğu sürekli değişkenlik ve süratin olumlu yönler olduğu kadar olumsuz tarafları da bulunmaktadır. Sürat ve değişimin ortaya çıkardığı popüler kültür kavramının oluşmasında teknolojinin ve kitle iletişim araçlarının çok büyük bir yeri vardır (Özkan, 2006). Kitle iletişim araçlarının etkisiyle, insanları görsel, işitsel ve sözel mesaj trafiğinin içerisinde kalmaktadır. Dijital çağın hızlı yükselişi, en çok da ergenlik döneminde ki gençleri bir tüketim öznesi konumuna getirmektedir (Akça ve Şenol, 2012).

Gençlerin okudukları kitaplardaki başkahramanların mesleklerinin değerlendirildiği direk inceleyen çalışmalara rastlanmamaktadır. Literatür incelenirken ülkemizde yapılan okul öncesi dönemi çocuklarının mesleklere yönelik toplumsal cinsiyet algıları üzerine çalışma göze çarpmaktadır. 2016-2017 eğitim öğretim yılında İzmir ili Buca ilçesinde öğrenim gören 48-60 aylık toplam 30 çocuğun katılımıyla yürütülmüştür. Seçilen çocukların mesleklere ilişkin toplumsal cinsiyet algıları, çocuk görüşme formu ve çizilen meslek resimlerinin çözümlenmesi amaçlanmıştır. Nitel bir araştırma olan çalışmadan elde edile bilgiler, içerik analizinden faydalanılarak çözümlenmiştir. Erken çocukluk döneminde 29 mesleğe yönelik toplumsal cinsiyet algıları ele alınmıştır. Araştırma genel olarak yorumlandığında çocuklar, erkeklerin daha çok dış mekânda olduklarını, kadınların ise iç mekânlarda hizmet ile ilgili çalışmalarını üstlenmelerine ilişkin görüşlere sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Bu duruma ek olarak zor kabul edilen mesleklerle uğraşma durumunun daha çok erkeklere atfedildiği, kızların bu mesleklerde başarılı olamayacaklarına ilişkin görüşleri çocukların toplumsal cinsiyet rollerinde geleneksel bir bakış açısına sahip olduğunu göstermektedir (Karabekmez vd., 2018).

Meslek seçiminde önemli bir döneme giren gençlerin mesleki seçimlerini etkileyen çeşitli faktörler bulunmaktadır (Deniz, 2001). Bu dönemde meslekler hakkındaki farkındalıklarını etkileyen unsurlardan biriside okudukları kitaplardır. Bu çalışmanın temel problemi, gençlerin okumayı tercih ettikleri kitaplarda işlenen mesleklerin nasıl ifade edildiği, okuyucusuna bu mesleklerin ve başkahramanlarının nasıl sunulduğu ayrıca bu mesleklerde başkahramanların nasıl işlendiğinin ortaya çıkarılmasıdır. Özellikle de gençler için kitaplarda verilen mesajların okunması, bu mesajların onların eğitim sürecinde etkilidir. Kitap okurken işlenen mesajlar kişilik gelişimlerinde olduğu kadar kariyerlerini etkileyecek meslekler hakkında da etkileyeceğini düşünüyoruz. Sosyal hayatta ki rol ve sorumluluklarının belirginleştiği bir dönem olan ergenlikte okunulan kitaplar gençlerin kararlarında önemli etkiye sahiptir (Tanju, 2010). Bu doğrultuda gençlere önerilen veya kendilerinin tercih etmiş oldukları kitaplar daha özelde romanlar büyük önem arz eder. Yukarıdaki yer verilen kuramsal çerçevenin doğrultusunda, bu çalışmada, lisede öğrenim gören gençlerin tercih ettiği kitaplarda yer alan mesleklerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla aşağıda yer verilen alt problemlere ilişkin cevaplar aranmıştır.

1. Ergenlerin tercih ettiği kitaplardaki kadın ve erkek kahramanların; roman içerisindeki istihdam oranları nasıldır?

2. Ergenlerin tercih ettiği kitaplardaki kadın ve erkek kahramanların; roman içerisinde hangi meslek gruplarında yer almaktadır?

YÖNTEM

Bölüm içerisinde araştırmanın yöntemine yer verilmiştir. Araştırma modeli, evren ve örnekleme, veri toplama süreci açıklanmıştır.

Araştırma Modeli

Bu araştırma nitel araştırma yaklaşımı temel alınmıştır. Araştırmada lisede eğitim alan öğrencilerin okumayı tercih ettikleri kitapların kahramanları ve meslek seçimlerinin incelenmesi hedeflenmiştir. Bu nedenle araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseninin kullanılmasına karar verilmiştir. Nitel araştırma, sosyal veya beşeri bir soruna karşı bireylerin ya da grupların yönelttiği anlamları keşfetmek ve kavrama çalışmanın amaçlandığı yaklaşımdır (Creswell, 2017). Yöntem olarak ise doküman analizinden faydalanılmıştır. Doküman analizi, araştırmanın konusu ile ilgili bilgi içeren materyallerin incelenmesidir. Bu materyaller yazılı olabileceği gibi konuyla ilgili görsel ürünler içerisinde olan film, video veya fotoğraflar arasındanda seçilebilir. (Aktaş, 2015). Çalışmada kitaplarda yer alan mesleklerin incelenmesi için amacına en uygun yöntem olacağı için doküman analizi yöntem olarak tercih edilmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Konya ilindeki liselerden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi taban alınarak seçilmiş beş okul okul yer almaktadır. Maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi ile evrende yer alan farklı birimlerin çalışmada olması hedeflenmektedir (Patton, 2015). Bu nedenle Konya ilinin farklı ilçelerinde ve farklı okul türlerinden; liselere ulaşılmıştır. Çalışma kapsamında Konya ilinde bulunan beş farklı liseye devam eden 130 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Katılımcılar 60 (%46.2) erkek, 70 (%53.8) kadından; 9. 10. 11. 12. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları ve Süreçleri

Bu çalışmada 2018 - 2019 eğitim-öğretim yılında Konya'nın merkez ilçeleri olan ve farklı sosyo-ekonomik düzeyde olan Karatay, Meram ve Selçuklu ilçelerinden beş okul belirlenmiş ve her bir okuldaki 9, 10, 11, 12. sınıf öğrencilerinden içerisinde demografik bilgilerini ve en son okudukları beş kitabı soran bir formu doldurulamaları istenmiştir. Öğrencilere formu doldurmadan önce kimliklerinin gizli kalacağı bilgisi ve bu araştırmanın amacı hakkında bilgi verilmiştir. Öğrencilerden alınan kitap isimleri, en çok okunan kitaptan en az okunan kitaba doğru sıralanmıştır. Elde edilen listeden yapılan seçimler sonucu; yerli ve yabancı yazarlara ait olması, yazıldıkları dönemlerin birbirlerinden farklı olması, kitap türleri bağlamında çeşitlilik sağlaması ve başkahramanların cinsiyetleri gibi unsurlara dikkat edilerek kitaplar incelenmeye başlanmıştır. Tüm bu kriterler sonucunda 27 kitabın incelenmesi yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Yıldırım ve Şimşek (2013), tarafından belirlenmiş olan doküman analizi basamaklarından faydalanılmıştır. Bu işlem basamakları; dökümana ulaşma, özgünlüğünden emin olma, dökümanı anlama, kategoriler geliştirme, analiz birimini (içerik) saptama ve sayısallaştırma yoluyla verilerin analiz edilmesi şeklindedir. Bu araştırmada da bu işlem basamaklarına göre ilerlenmiştir. Verilerin

analizde içerik analizinden faydalanılmıştır ve bu sayede toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmak hedeflenmiştir. Birbirine yakın alıntılar belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilmiş ve bunlar okuyucunun anlayabileceği bir biçimde organize edilerek tekrar yorumlanmıştır. Araştırmada öncelikle kendi içinde anlamlı bir bütün oluşturan bölümler kodlanmıştır. Bu kodları belirli bir seviyede bir araya getiren ve açıklayabilen temalar oluşturulmuştur. Elde edilen veriler düzenlendikten sonra veriler yapılandırılırken kitaplardan seçilen alıntılar kodlandırılmıştır. Meslek çeşitleri ve roman kahramanların cinsiyetleri alt boyutlar olarak ele alınmıştır. Buna ek olarak mesleklere ilişkin mesajların yoğun olarak verildiği kitapların diğer kitaplardan farklı olarak incelenmeye tabi tutulmuştur.

Etik

Bu çalışma yüksek lisans tezinden üretilmiş olup, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından 03.04.2019 tarihinde 2019/8 karar sayısıyla araştırmanın gerçekleştirilmesinde etik sakınca bulunmadığı kararı alınmıştır.

BULGULAR/ TARTIŞMA

Ergenlerin tercih ettiği kitaplarda kadın ve erkek rollerinde; roman içerisindeki rol dağılımı nasıldır?

Tablo 1. *Kitaplarda Yer Alan Başkahraman Sayıları*

<i>Toplam Başkahraman Sayısı</i>	<i>Kadın Başkahraman Sayısı</i>	<i>Erkek Başkahraman Sayısı</i>
75	24	51

Ergenlerin tercih ettiği kitaplarda kadın ve erkek rollerinde; roman içerisindeki istihdam oranları dağılımı nasıldır?

Tablo 2. *Kitaplarda Yer Alan Başkahramanların İstihdam Oranları*

<i>Çalışmayan Kadın Başkahramanların Yüzdesi</i>	<i>Çalışmayan Erkek Başkahramanların Yüzdesi</i>
%58,3	%7,8

Aşağıdaki tabloda inceleme yapılan romanlardaki başkahramanların mesleklerine yer verilmiştir. Listede yer alan kahramanlar başrolde yer almaları nedeniyle tercih edilmiştir. Yan roller tabloya eklenmemiştir. Kitaplarda mesleklerine yönelik veri olmayan kahramanın mesleğinin bulunduğu yer kesme (-) işaretiyle gösterilmiştir. Çalışmayan kahramanlar çalışmıyor ifadesi ile gösterilirken, meslekleri bilinen kahramanların hangi iş grubunda yer aldığı yazılmıştır. İncelenen kitaplarda yer alan kahramanların hangi mesleklerde çalıştıkları, kadın ve erkek kahramanların çalışma oranları ve sahip oldukları mesleklerin özellikleri bakımından inceleme yapılmıştır. Kitaplardan yer alan kahramanların başrol olmalarına dikkat edilerek seçim yapılmıştır. Kahraman sayısı 75 olarak belirlenirken, bu sayının 51'ini erkek kahramanlar, 24'ünü kadın kahramanlardan oluşturmaktadır. Başroller kahramanların arasında oluşan bu sayısal farklılık dikkat çekmektedir. Kadın kahramanların 14'ü, erkek kahramanların ise 4'ü çalışmıyor olarak gösterilmektedir.

Tablo 3. Kitaplarda Başkahramanların Meslekleri

<i>Kitap İsimleri</i>	<i>Kahramanın İsmi</i>	<i>Kahramanın Cinsiyeti</i>	<i>Kahramanın Mesleği</i>
Kürk Mantolu Madonna (X1)	Raif Efendi	Erkek	Memur
Kürk Mantolu Madonna (X1)	Maria Puder	Kadın	Ressam, Şarkıcı
Kürk Mantolu Madonna (X1)	Rasim	Erkek	Memur
Mutluluk (X 2)	Meryem	Kadın	Çalışmıyor
Mutluluk (X 2)	İrfan	Erkek	Profesör
Mutluluk (X 2)	Cemal	Erkek	Geçici İşçi
Fahrenheit 451 (X3)	Guy Montag	Erkek	İtfaiyeci
Fahrenheit 451 (X3)	Bayan Phelps	Kadın	Çalışmıyor
Kırlangıç Çılgılığı (X4)	Nevzat	Erkek	Başkomiser
Kırlangıç Çılgılığı (X4)	Zeynep	Kadın	Kriminolog
Kırlangıç Çılgılığı (X5)	Ali	Erkek	Komiser
Çalığışu (X6)	Feride	Kadın	Öğretmen
Çalığışu (X6)	Kamran	Erkek	Doktor
Çalığışu (X6)	Hayrullah	Erkek	Doktor
Çalığışu (X6)	Munise	Kadın	Öğrenci
Beyaz Zambaklar Ülkesinde (X7)	Johan Vilhelm Snellman	Erkek	Öğretmen
Huzursuzluk (X8)	İbrahim	Erkek	Gazeteci
Huzursuzluk (X8)	Hüseyin	Erkek	Geçici işçi
Huzursuzluk (X8)	Meleknaz	Kadın	Çalışmıyor
Olağanüstü Bir Gece (X9)	Baron	Erkek	Emekli Subay
Kördüğüm (X10)	Esra	Kadın	Doktor
Kördüğüm (X10)	Orhan	Erkek	Psikiyatr
Kördüğüm (X10)	Tarık	Erkek	Gazeteci
Genç Werther'in Acıları (X11)	Werther	Erkek	Ressam
Genç Werther'in Acıları (X11)	Lotte	Kadın	Çalışmıyor
Genç Werther'in Acıları (X11)	Albert	Erkek	-
Beni İçinden Sev (X12)	Güçlü	Erkek	Öğrenci
Başıbozuk Sevdalar (X13)	Şiir	Kadın	Turizmci
Başıbozuk Sevdalar (X13)	Ezel	Erkek	Müziyen

Başıbozuk Sevdalar (X13)	Baran	Erkek	İşletmeci
Başıbozuk Sevdalar (X13)	Recep	Erkek	-
Fatih Harbiye (X14)	Neriman	Kadın	Çalışmıyor
Fatih Harbiye (X14)	Şinasi	Erkek	Çalışmıyor
Fatih Harbiye (X14)	Macit	Erkek	-
Dokuzuncu Hariciye Koğuşu (X15)	Hasta Çocuk	Erkek	-
Dokuzuncu Hariciye Koğuşu (X15)	Nüzhet	Kadın	Çalışmıyor
Dokuzuncu Hariciye Koğuşu (X15)	Paşa	Erkek	Emekli
Bin Muhteşem Güneş (X16)	Meryem	Kadın	Çalışmıyor
Bin Muhteşem Güneş (X16)	Leyla	Kadın	Çalışmıyor
Bin Muhteşem Güneş (X16)	Raşit	Erkek	Ayakkabıcı
Uçurtma Avcısı (X17)	Emir	Erkek	Yazar
Uçurtma Avcısı (X17)	Hasan	Erkek	İşçi
Uçurtma Avcısı (X17)	Baba	Erkek	İşletmeci
Uçurtma Avcısı (X17)	Rahim Han	Erkek	İşletmeci
Uçurtma Avcısı (X17)	Süreyya	Kadın	Çalışmıyor
Cemile (X18)	Cemile	Kadın	İşçi
Cemile (X18)	Necati	Erkek	İşçi
Cemile (X18)	Mâlik	Erkek	İşçi
Cemile (X18)	Sadri	Erkek	Çalışmıyor
Eylül (X19)	Suad	Kadın	Çalışmıyor
Eylül (X19)	Süreyya	Erkek	-
Eylül (X19)	Necip	Erkek	-
1984 (X20)	Winston Smith	Erkek	Memur
1984 (X20)	Julia	Kadın	Memur
1984 (X20)	O'Brien	Erkek	Memur
Simyacı (X21)	Santiago	Erkek	Çoban
Simyacı (X21)	Bilge Kral	Erkek	-
Şeker Portakalı (X22)	Zeze	Erkek	Öğrenci
Şeker Portakalı (X22)	Manuel Voloderes	Erkek	Emekli
Gurur ve Önyargı (X23)	Elizabeth Bennet	Kadın	Çalışmıyor
Gurur ve Önyargı (X23)	Mr. Darcy	Erkek	Toprak sahibi

Gurur ve Önyargı (X23)	Mr. Bingley	Erkek	Toprak Sahibi
Gurur ve Önyargı (X23)	Jane Bennet	Kadın	Çalışmıyor
Kuyruklu Bir Yıldız Altında İzdivaç (X24)	İrfan Galib	Erkek	Gazeteci
Kuyruklu Bir Yıldız Altında İzdivaç (X24)	Lütfiye	Kadın	Çalışmıyor
Aylak Adam (X25)	C	Erkek	Çalışmıyor
Cesur Yeni Dünya (X26)	Bernard Marx	Erkek	Uzman
Cesur Yeni Dünya (X26)	Lenina Crowne	Kadın	Uzman
Cesur Yeni Dünya (X26)	Mustafa Mond	Erkek	Bilim İnsanı/ Denetçi
Cesur Yeni Dünya (X26)	John (Vahşi)	Erkek	Çalışmıyor
Cesur Yeni Dünya (X26)	Linda	Kadın	Çalışmıyor
Açlık Oyunları (X27)	Katniss Everdeen	Kadın	Çalışmıyor
Açlık Oyunları (X27)	Peeta Mallark	Erkek	Fırıncı
Açlık Oyunları (X27)	Gale Hawthorne	Erkek	Madenci
Açlık Oyunları (X27)	Haymitch Abernathy	Erkek	Çalışmıyor

Kitaplarda yer alan kadın ve erkek kahramanların; roman içerisindeki rol dağılımının ve istihdam oranları incelendiğinde; kadın başrol kahramanların %58,3'ü herhangi bir meslekte çalışmıyor olarak gösterilirken, erkek başrol kahramanların ise %7,8'i herhangi bir meslekte çalışmamaktadır. Yüzdeler arasındaki farkın oluşmasında kahramanların ele alındığı dönemin, coğrafyanın ve kahramanların içerisinde bulunduğu kültürün büyük bir etkisinin olduğu düşünülmektedir. Çalışmayan kadın kahramanların yer aldığı kitaplar incelendiğinde (X2, X3, X7, X10, X13, X14, X15, X16, X18, X23, X24) kadınların iyi bir eğitim alamadıkları dolayısıyla herhangi bir mesleği yapabilecek bilgiden uzak kaldıkları düşünülmektedir. (Kağıtçıbaşı, 1999) araştırmasında cinsiyetler arası farklılıkların oluşmasında en büyük etken olarak bireylerin aldıkları eğitim seviyesini işaret etmektedir. Türkiye'de kız ve erkek çocuklar arasındaki okullaşma farkı ortalama %10 düzeyinde seyretmektedir (TÜSİAD, 2000). Bu farklılığın oluşmasında ergenlik dönemindeki genç kızların birçoğunun evlilik ya da çalışma yaşamına girmesinin ve özellikle farklılığın altıncı ve sekizinci sınıflardan itibaren daha belirgin hale geldiğini söylemektedir (Gürsel ve Uysal - Kolaşın 2010). Bu duruma örnek olabilecek bir alıntı aşağıda yer verilmiştir.

'Çocuklar büyüyüp oğlanları delikanlı, kızları genç kız olunca, anne-babalar geleceklere dair pembe hayaller kurarlar. Oğullarını mühendis, doktor, tüccar, avukat, memur veya iyi bir meslek sahibi yapmak isterler. Kızları içinse zengin bir koca aramaya koyulurlar.' (X6-s.74)

Gerek okuma yazma gerek okullaşma oranlarındaki bu yüksek cinsiyet farkı, diğer Müslüman Ortadoğu ülkeleriyle Afrika ve Güney Asya ülkelerinde de görülüyor (Mustafaoğlu, 2006). Dünyanın bu bölgelerinde din ve gelenekler tarafından pekiştirilen yaygın ataerkil dünya görüşü, kadınların eğitimine önemli bir engel oluşturmaktadır. Kağıtçıbaşı'nın çalışmasındakine paralel

olarak kadın kahramanların çalışmadığı kitaplardan (X2, X7, X13, X14, X15, X16, X18, X24), 8'inin Müslüman bir toplumun anlatıldığı olay örgüsüne sahip olduğu fark edilmektedir.

Türkiye, Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü ülkeleri arasında en düşük kadın istihdam eden ülkeler arasında yer almaktadır. Türkiye'de çalışabilir yaştaki kadınların %20'si ücretli olarak çalışırken bu durum Avrupa Birliğinde (AB) %56,3'e ulaşmaktadır (Bakırcı, 2012). Bu oranlar kadınların iş hayatında daha etkin rol almasının sağlanması ve bu konuda teşvik edilmesine ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

Geçmişten günümüze toplumsal cinsiyet rollerine uygun gerçekleştirilen iş bölümü, erkeğin kadınlar üzerinde karar verici olmasına ek olarak iş bölümü planlanırken de erkeğin karar verme sürecindeki etkisi görülmektedir (Erzeybek B. ve Gökçearsan Çiftçi, 2019). Bu nedenle genellikle 'düşünsel, akılla ilgili' işlerde erkeğin; basit, düşünmeyi gerektirmeyen işlerde kadınların tercih edildiği sonucuna ulaşılmaktadır (Connell ve Soydemir, 1998).

İncelenen başrol kahramanların mesleklerinde de Connell ve Soydemir (1998)'in çalışmalarında bahsettiklerine benzer bir durum söz konusudur. Erkek kahramanların çeşitli mesleklerde çalıştıkları gözlemlenirken örneğin X2' de profesör, X4'de başkomiser, X9'da psikiyatrist, X16'da yazar olan erkek kahramanlar örnek olarak gösterilebilir. Erkek kahramanların sahip olduğu mesleklerin daha düşünsel, akılla ilgili olduğu düşünülmektedir. İnceleme yapılan kitaplarda evden sorumlu olan, evi çekip çeviren kadın kahramanlardır. Erkek kahramanlar kitaplarda genellikle ev dışı işlerde çalışırken gösterilmektedir. Kadının içeride, erkeğin dışarıda olması, işbölümünün kadın işleri/erkek işleri ayrımı yapılarak belirlenmesi hem kadın ile erkek arasında, hem de erkeğin diğer erkeklerle eşitsizliğini arttıran, bir sonuca neden olur (Bülbül, 2014).

SONUÇ / ÖNERİ

Kitaplarda yer alan başkahraman sayısı 75 olarak belirlenirken, bu sayının 51'ini erkekler, 24'ünü ise kadınlar oluşturmaktadır. İncelemeye dâhil edilen kadın başrol kahramanların %58,3'ü herhangi bir meslekte çalışmıyor olarak gösterilirken, erkek kahramanların ise %7,8'i çalışmamaktadır. Elde edilmiş sayısal veriler bize bazı bilgiler sunmakla beraber kitapların içerikleri ve hangi özelliklerin hangi cinsiyete atfedildiğinin daha fazla öneme sahip olduğu düşünülmektedir. Verileri bu bakış açısının ışığında yorumladığımız takdirde genel olarak aşağıdaki sonuçlara ulaşmak mümkündür;

Bu çalışmada toplumsal cinsiyet kapsamında değerlendirilen metinlere yönelik elde edilen sonuçlar yazarına ve kitabın yazıldığı dönem ve olayların geçtiği bölge gibi değişkenlere dikkat edilerek ele alındığında daha anlamlı sonuçların ortaya çıkacağına inanılmaktadır. Çalışma sonucunda elde edilen veriler, lise öğrencilerin tercih ettiği kitaplardaki toplumsal cinsiyet rol ve modellerine yönelik bize bilgi sunsa da ergenlerin okuduğu her yazılı kaynak için geçerli olduğu söylenemez Tüm bu nedenlerle elde edilen veriler daha özel bağlamlarla incelenmelidir.

Daha eşitlikçi toplumsal, kültürel ve ekonomik anlamda kalkınmış bir toplumun oluşmasında erkek ve kadına, hayatın her alanında kendi öznelliğini kurabileceği fırsatların oluşturulması ve özellikle kadınların değişimin ve yeniliğin mimarı olmaları için toplumun her bir üyesi tarafından teşvik edilmesi gerekmektedir. Ebeveynler ve öğretmenler ergenlerin okuyacağı kitapları seçmeleri konusunda destek olmalıdır. Seçilen kitapların içerik ve dil bakımından hedef kitlenin yaş düzeyi ve algılarına uygun olmasına dikkat edilebilir ve toplumsal cinsiyet açısından kalıp yargıları

barındırmayan, rol modeli arayışı içerisinde olan gençlerin örnek alabileceği güçlü kahramanların yer aldığı kitaplardan seçilebilir. Yetişkin bireyler veya akran gruplarının iş birliğiyle daha önce okunmuş olan veya okunmak istenen kitaplarda yer alan cinsiyetçi ifadeler belirlenip bu ifadeler üzerine konuşulabilir ve bu konu hakkında farkındalık oluşturulabilir.

KAYNAKÇA

- Akça, R. P., & Şenol, V. (2012). Müzik, reklam ve kitle iletişimin ergen üzerindeki etkisi. *Akademik Bakış Dergisi*, 28, 1-19.
- Aktaş, M. C. (2015). Turkish high school teachers' conceptions of creativity in mathematics. *Journal of Education and Training Studies*, 4(2), 42-52.
- Bülbül, H. (2014). *Erkek Kimliğinin Oluşumundaki Faktörler: Emek, İktidar*. Detay Yayıncılık.
- Connell, R., & Soydemir, C. (1998). *Toplumsal cinsiyet ve iktidar: Toplum, kişi ve cinsel politika*. Ayrıntı Yayınları.
- Creswell, J. W. (2017). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Sage.
- Çolak, G. (2018). Türk Edebiyatında Kelimelerin Toplumsal Cinsiyeti. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (43), 87-125.
- Deniz, S. (2001). Bireyin meslek seçimini etkileyen kaynaklar: yeni teknolojilerden internet, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1-9.
- Erzebyek B. & Gökçearslan Çiftçi E. (2019). Akademisyen kadınların toplumsal cinsiyet rolleri ve evlilik uyumu, *Sosyal Çalışma Dergisi*, (1) 61-80.
- Gürsel, S. & Uysal, Kolaşın, G. (2010). *İstihdamda dezavantajlı grupların işgücüne katılımını artırmak* (BETAM Raporu). Bahçeşehir Üniversitesi Ekonomi ve Toplumsal Araştırmalar Merkezi.
- Karabekmez, S., Yıldırım, G., Akamca, G. Ö., Ellez, A. M., & Bulut, A. N. Ü. (2018). The study of social gender perceptions of preschool children related to professions. *Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi*, 2(1), 51-70.
- Küçükyazıcı, G. (2008 Eylül 30) *Ergende ruhsal gelişim, kimlik oluşumu ve kimlik bocalaması*, Aktüel Psikoloji ve Ruh Sağlığı. <http://www.aktuelpsikoloji.com/ergende-ruhsal-gelisim-kimlik-olusumu-ve-kimlik-bocalamasi-357yy.htm>
- Mustafaoğlu, S. (2006). *Güneydoğu Anadolu bölgesinde kadının statüsüne yönelik bir araştırma*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özkan, H. H. (2006). Popüler kültür ve eğitim. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(1), 29-38.
- Patton, M. Q. (2015). *Qualitative research & evaluation methods*. (4. Edition). Sage Publications.
- Tanju, E. H.(2010). Çocuklarda kitap okuma alışkanlığına genel bir bakış, *Aile ve Toplum*, 6 (21): 30-39.
- TÜSİAD (2000). *Kadın-Erkek Eşitliğine Doğru Yürüyüş: Eğitim, Çalışma Yaşamı ve Siyaset*. Lebib Yalkın Yayıncılık.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayınevi.
- Yılmaz, S. (2018). Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Günlük Hayattaki Yansımaları: Çorum/Alaca Örneği. *İmgelem*, (2), 59-79.
- Yorgancı, F. (2008). *İlköğretim ders kitaplarında toplumsal cinsiyet rollerinin inşası*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı.

EXTENDED ABSTRACT

INTRODUCTION

It is seen that adolescence is referred to as "rebirth", "civilization period of human infant as a member of society" "second birth" "period of storm and stress" "period of contradictions", "reconstruction". This period is a time when the individual is looking for answers about who he is and how he / she will follow in life, as well as identity (national, cultural, group, sexual, occupational, personal, etc. identity titles), but it is a complex and difficult process for adolescents. (Küçük yazıcı, 2008).

There are various factors affecting the professional choices of young people who have entered an important period in career choice. During this period, one of the factors affecting their awareness about professions is the books they read. The main problem of this study is to reveal how the professions in the books that young people prefer to read are expressed, how these professions and their protagonists are presented to their readers, and how the protagonists are handled in these professions.

We think that the messages processed while reading the book will affect the professions that will affect their career as well as their personality development. In line with the theoretical framework given above, this study aimed to examine the professions in the books preferred by high school students. For this purpose, answers to the sub-problems given below were sought.

1. Female and male heroes in the books preferred by adolescents; What are the employment rates in the novel?
2. Male and female heroes in the books preferred by adolescents; In which profession groups does he take place in the novel?

METHOD

Research Model

This research is based on qualitative research approach. In the study, it was aimed to examine the heroes of the books and profession choices of high school students preferred to read. For this reason, it was decided to use the phenomenology pattern, one of the qualitative research methods. Document analysis was used as a method.

Working group

The study group of the research consists of five schools selected from high schools in Konya province based on maximum diversity sampling method. With the maximum diversity sampling method, different units in the universe are aimed to be in the study. High schools have been reached. Within the scope of the study, 130 high school students attending five different high schools in Konya province constitute. Participants are 60 (46.2%) men, 70 (53.8%) women; It consists of 9th, 10th, 11th, 12th grade students.

FINDINGS / DISCUSSION

In the roles of men and women in the books preferred by young people; What is the distribution of employment rates in the distribution of roles in the novel?

Table 1. *Numbers of Protagonists in Books*

Total Number of Protagonists	Number of Female Protagonists	Number of Male Protagonists
75	24	51

The professions of the protagonists in the novels examined are given in the table below. The selection was made by paying attention to the leading roles of the heroes in the books. While the number of heroes is determined as 75, 52 of this number are male heroes and 24 of them are female heroes. This numerical difference between the protagonists is remarkable. 14 of the female heroes and 4 of the male heroes are shown as not working.

The heroes of women and men in the books; When the distribution of roles and employment rates in the novel is examined; 58.3% of female protagonists are shown as not working in any profession, while 7.8% of male protagonists do not work in any profession. It is thought that the period in which the heroes were discussed, the geography and the culture in which the heroes were found had a great effect on the difference

between the percentages. When the books with unemployed female heroins are examined (X2, X3, X7, X10, X13, X14, X15, X16, X18, X23, X24), it is thought that women do not have a good education and therefore stay away from the fields that can do any profession. In his research, Kağıtçıbaşı points out the education level of individuals as the most important factor in the formation of gender differences. He states that in the formation of this difference, most of the adolescent girls entering the marriage or working life and especially the difference has become more evident from the sixth and eighth grades.

CONCLUSION / RECOMMENDATION

While the number of protagonists in the books is determined as 75, 52 of this number are men and 24 are women. While 58.3% of the female protagonists included in the study are shown not to work in a profession, 7.8% of the male heroes do not work in any profession. Although the obtained numerical data provide us with some information, it is thought that the contents of the books and which features are attributed to which gender are more important. If we interpret the data in the light of this perspective, it is possible to reach the following results in general.

In the formation of a more equitable socially, culturally and economically developed society, opportunities for men and women to establish their own subjectivity in all areas of life should be created and especially women should be encouraged by each member of the society to become architects of change and innovation. Parents and teachers should support adolescents in choosing the books to read. Care can be taken to ensure that the selected books are suitable for the age level and perceptions of the target audience in terms of content and language, and they can be selected from books that include strong heroes that can be taken as an example by young people who are in search of a role model without gender stereotypes. With the cooperation of adult individuals or peer groups, sexist expressions in previously read books or in books to be read can be identified and discussed.